

Cuprins

Partea I

1. Bere rece	9
2. Film	31
3. Pîine și sare	87
4. Ciorbă de pește	128
5. Teatru murdar	155

Prolog

6. Diavolii	203
-----------------------	-----

Partea a II-a

7. Tavalugul	285
8. Riva	326
9. Nasturele alb	369
10. Orgasm electric	388
11. Ambasadorii	433

Epilog

12. <i>Daleka obala</i>	453
-----------------------------------	-----

<i>Mulumiri</i>	457
---------------------------	-----

Radu Pavel Gheo

Disco Titanic

roman

POLIROM
2016

— Hai, tata, ce vrei? E rock adevărat, n-auzi?

Taică-său se opri se cu înțelegerea muzicii la Beatles, ceea ce nu era rău, dar nici suficient ca să-l scape de pufniturile lui discret-disprețuitoare. Și muzica asta se potrivea foarte bine la volan, oricine și-ar fi dat seama.

Cînd s-a terminat caseta, a înlocuit-o cu un alt album Bijelo Dugme, cel mai recent, *Ciribiribela*, care avea să fie și ultimul, căci trupa și Iugoslavia s-au destrămat la puțin timp după aceea, sîrbii, croații și bosniaci din formație și din afara ei s-au dus care încotro și doar de Goran Bregovici s-a mai auzit o vreme prin lumea largă. Maică-sa stătea lîngă el și asculta atentă, cînd zîbind, cînd încruntîndu-se, căci ea – chiar mai mult decît el – înțelegea versurile. Spre sfîrșitul albumului, cînd tocmai treceau de Pančevo, s-a întors deodată, cu buzele ei subțiri – pe care le moștenise și el – strînse tare și cu chipul încordat. Ochii i se umeziseră.

— Asta... pe asta mi-o cînta mie mama cînd eram mică, acolo...

O privi mirat. La fel și taică-său.

— *Lijepa naša?*

— Da, asta. Adică nu, noi îi ziceam *Tamo daleko*. Acolo, departe. Nu-i chiar așa cum o știu eu, e schimbată, dar așa cînta *twoja bakica* cînd eram mică acolo, în Bărăgan. „*Tamo daleko, tamo daleko, daleko od mora, tamo je selo moje, tamo je Srbija...*” Așa cîntau ai noștri din sat. Îi apuca dorul de casă și cîntau *Tamo daleko* și plîngeau, așa mai plîngeau bieții de ei că erau acolo, departe de casă, și se temeau că acolo or să și moară. Or și murit destui... Și mama cînta și plîngea și-atunci plîngeam și eu... nu uit asta cît oi trăi. Vlade, pune-o s-o mai ascult o dată.

Derulă banda și mai ascultară o dată melodia, fără să scoată o vorbă.

Se gîndi că nici unul dintre părinții lui nu-i povestise pînă acum lucrurile astea, pe care ei le știau de mult. Era ca și cum trecerea frontierei ar fi rupt nu știu ce zăgaz și-acum maică-sa și taică-său se descărcau de tot ce se temeau să spună în țară.

— Da, da, e altfel, dar de-acolo vine, suspină liniștită maică-sa.

Înainte de a intra în Beograd, taică-său a trecut iarăși la volan și acolo, în capitala Iugoslaviei, au oprit, au mâncat câteva sendvișuri pregătite de-acasă, stînd pe o bancă de lemn într-un parc umbros, și s-au plimbat vreo oră prin oraș. N-au ajuns pînă în centrul vechi: n-aveau timp. Poate la întoarcere. Zona aceea destul de seacă, cu clădiri înalte, oficiale, n-a mai revăzut-o niciodată, dar i s-a părut că o recunoaște la televizor peste un deceniu, după bombardamentele americane asupra Beogradului, în timpul războiului din Kosovo. Dar poate că se înșela. Poate că voia s-o recunoască.

După ce au ieșit din Beograd, taică-său a oprit undeva la marginea șoselei și el a trecut iarăși la volan. Aveau de parcurs vreo mie de kilometri, așa că hotărîseră să facă cu schimbul, iar pe maică-sa au lăsat-o să le fie pilot sau *pilotica*, cum ziceau de-acum, rîzînd. Înainte de a porni mașina, a dat să strecoare în casetofon o altă casetă din teancul pe care-l cărase după el, una care avea pe carcasă o imagine din filmul *Marele dictator*, cu Chaplin pe gînduri, îmbrăcat în uniformă de dictator, în fața unui glob pămîntesc.

— Vlăde, mai schimbă și tu odată muzica asta sîrbească! a comentat taică-său din spate, întinzîndu-și picioarele pînă sub scaunul lui.

— Dar, tata, ăștia nici nu-s sîrbi! I-a contrăcarat șiret. Îs croați.

Pasiunea lui pentru muzica iugoslavă era destul de recentă. Acum vreo trei ani văru-său, Milan, băiatul mai mic al lui Laza, îi făcuse cadou de ziua lui două casete: una cu Plavi Orkestar și una cu Bijelo Dugme, cea pe care o ascultaseră ceva mai înainte, un album fără nume, dar căruia toată lumea îi spunea *Kosovka devojka*, fiindcă avea reprodușă pe carcasă o pictură faimoasă de-a lui Uroș Predici, cu fata kosovară care îi dă apă dintr-un pocal aurit cneazului Lazăr după bătălia de la Kosovo Polje, din urmă cu exact șase sute de ani și cu zece ani înainte de noile

bătălii din Kosovo. Cneazul Lazăr stă întins pe spate, frumos și muribund, rezemîndu-se pe un turechel și mort, bruneta kosovară îl sprijină cu grijă și-i duce pocalul la gură, iar Bijelo Dugme își începe albumul cu imnul iugoslav. Între timp colecția lui de discuri și casete cu pop-rock iugoslav ajunsese la vreo sută de bucăți, dar nu reușise să-l convertească la noua sa pasiune decât pe Mircea – și doar parțial, cu Bijelo Dugme și Riblja Ćorba, despre care Mircea zicea, deși nu pricepea limba, că „au ceva”. Numai că nu putea să explice ce. Asta dacă nu cumva asculta rock iugoslav doar din prietenie față de Vlad.

— Zău, Vlădușu, m-am săturat, insistă taică-său. Pune și tu niște Beatles, dacă tot vrei din astea. Sau na, fie, un Rolling Stones, cu zbîntuitu' ăla cu gură mare...

— Tata! Eu ziceam că poate te obișnuiești și tu cu limba.

— Lasă că m-am obișnuit destul. Și-așa aud toată ziua sîrbește la Timișoara! Auzi, știi ce? Vezi că am pe-acolo, pe jos, niște casete cu Lepa Brena. Pune una din alea, că-s sîrbești, bine?

— Lepa Brena! mîrîi el. Na, bine, se învoi în silă.

Nu-i plăcea amestecul acela de folclor și pop pe care îl cînta vedeta absolută a Iugoslaviei, dar – deși n-ar fi spus-o cu voce tare – o plăcea pe cîntăreață, în felul în care mai toți bărbații o plăceau pe blonda aceea înaltă cît ușa și cu picioare lungi-lungi, care pe deasupra – cum aflase de la taică-său – mai era și musulmancă, pe cuvînt că așa era, o chema Fahreta, o chestie la fel de excitantă ca o călugăriță catolică scăpată din mănăstire pe scena unui cabaret. Îi părea rău și astăzi că nu fusese la concertul ei de la Timișoara din 1984, cînd Lepa Brena cîntase pe stadionul orașului dintr-o cupă de excavator plimbată pe deasupra celor vreo sută de mii de spectatori dezlănțuiți, ce îi intonau cîntecele și fluturau drapele iugoslave. Mai ales că taică-său fusese acolo, pe stadion. Și maică-sa îl însoțise, vag geloasă pe blonda de un metru optzeci, dar solidară cu soțul ei de unu șaptezeci.

Au tot mers cîteva zeci de kilometri, timp în care Lepa Brena cînta „*of, Dragana, Dragana*” și taică-său îi făcea cu ochiul maică-sii, schimonosindu-se cu înțeleș, într-un fel care lui nu-i plăcuse niciodată, au trecut prin Valjevo, bombardat și el de avioanele NATO, iar cum de aici începeau munții Bosniei, taică-său a trecut iar la volan și pînă la Vișegrad în mașină a răsunit doar vocea Lepei Brena, amestecată ici și colo cu comentariile lui și cu amintirile lui al bătrîn de la concertul de pe stadionul Poli.

Au străbătut Titovo Užice, care după destrămarea Iugoslaviei a rămas doar Užice și a fost bombardat și el de avioanele NATO, pe lîngă Čajetina și mereu printre munți, pe coaste abrupte, printre prăpăstii ce-l făceau pe taică-său să încetinească des. Șoseaua devenea ici și colo tot mai îngustă, mai șerpuită și mai înghesuită în coasta muntelui, iar în jur se ridicau încet-încet culmile Alpilor Dinarici. Peisajul era superb și, pe alocuri, înfricoșător: puteau oricînd să se prăbușească în văile abrupte, așa că înaintau cu băgare de seamă, cu peretele de stîncă într-o parte și hăul în cealaltă, în timp ce Lepa Brena îi asigura că „*manj zemlju koju Bosnu nema*”, și așa avea să le fie aproape tot drumul prin Bosnia. Soarele începea deja să coboare spre apus, mult mai repede decît la cîmpie, gata să se ascundă oricînd după una din culmile înverzite. Abia pe la opt seara au ajuns la intrarea în Vișegrad și au oprit, așa cum plănuiise taică-său, undeva în apropierea unei benzinării, de unde au luat apă și și-au umplut rezervorul. Acolo au și rămas toată noaptea, pe marginea șoselei. Au rabatat scaunele mașinii, încropind niște paturi noduroase, și, după ce au mîncat iarăși din sendvișurile aduse de-acasă, au dormit chinuit, înghesuți unul într-altul și dîrdîind de frig sub păturile subțiri pe care le luaseră cu ei. Noapte rece bosniacă...

Taică-său voia neapărat să vadă Vișegradul și podul lui Mehmed Pașa Sokolovici, cel pe care îl descrie Ivo Andrić în romanul „*În pod pe Drina*”, pe care mare păcat că Vlad nu l-o citit, frumusețea aceea de piatră lungă de aproape două sute de metri, cu unsprezece arce și terasele

alea minunate din mijloc, de la *kapija*, pod despre care se spune că are îngropați la temelie doi gemeni sârbi, un băiat și o fată pe nume Stoja și Ostoja, i-or zidit acolo la fel ca la noi, în legenda meșterului Manole, i-or pus în stâlpii podului ca s-o îmbuneze pe zîna apelor, fiindcă tot ce zideau ziua se dărîma noaptea. Dar Stoja și Ostoja n-au fost singurii care au murit acolo, pe pod, frumusețea lui a fost legată neconținut de moarte, iar cînd a început războiul din Iugoslavia, de pe podul lui Mehmed Pașa, care pe vremuri a participat și la asediul Timișoarei, a fost printre cei care au cucerit cetatea în 1552 și i-au măcelărit pe apărătorii ei imperiali după ce aceștia s-au predat, de pe podul acela ce-i avea la temelie pe cei doi gemeni au fost aruncați în Drina zeci, sute de musulmani bosniaci omorîți de sârbi, de vecinii și prietenii lor. Unora le-au tăiat gîtul, pe alții i-au împușcat și mulți alții au ars atunci de vii în Vișegrad, au ars odată cu casele lor, incendiate de sârbi. Chiar tînărul care îi ajutase să-și umple rezervorul la benzinărie va fi fost judecat peste vreo cincisprezece ani de tribunalul de la Haga pentru că a împușcat în ceafă douăzeci și ceva de bosniaci – oficial, căci neoficial nimeni, nici măcar tînărul benzinar, n-ar fi putut spune cîți au fost. Iar fetișcana care i-a zîmbit pe podul lui Sokolovici, în timp ce taică-său încerca să-l fotografieze alături de maică-sa și să prindă în cadru și *kapija* podului, și o bucată din Drina, fetișcana aceea cu ochi negri și păr întunecat, ca fata kosovară din pictura lui Predici, cu zîmbet amuzat și sîinii abia ițiți printr-un tricou alb cu Coca-Cola, a trecut mai departe pe lîngă ei și poate că a ajuns într-un bordel de front al sîrbilor bosniaci, unde a fost violată de sute de soldați, pînă cînd unul, plictisit, i-a tăiat gîtul cu un cuțit de vînătoare. Podul era într-adevăr superb, așa cum a promis taică-său că va fi. Păcat că n-au putut sta în oraș decît cîteva ore. Se grăbeau să ajungă și la Sarajevo, unde taică-său le-a povestit că trăiau laolaltă, de sute de ani, sârbi și croați și bosniaci musulmani, și toți se înțelegeau bine unii cu alții.

— Un fel de Timișoară, le-a spus avîntat al bătrîn, care își iubea tare mult orașul de adopție. O Timișoară iugoslavă. Atîta că noi în Timișoara n-am avut musulmani – adică am avut odată, mai demult. Dar și dac-am avea, tot așa ar fi. Că uite că și noi ne înțelegem unii cu alții, și nemți, și unguri, și români, și sîrbi, și trăim mai bine decît oriunde altundeva în România. Exact ca în Sarajevo. Exact așa.

Într-adevăr, taică-său era un maestru al clișeeilor. Dar de data asta nu-l deranja. Pentru el Sarajevo era și un fel de capitală a muzicii iugoslavilor: Bijelo Dugme, Plavi Orkestar, Dino Merlin, Zabranjeno Pušenje, punkerii ăia nebuni care dădeau mereu interviuri în toalete, toți erau din Sarajevo. Așa și Timișoara: de-acolo erau Phoenix și Pro Musica, Progresiv TM și Celelalte Cuvînte... bun, nu erau de același nivel, dar totuși. Poate că asta era ideea: cînd oamenii-s așa, mai amestecați, se înțeleg mai bine prin muzică, n-au nevoie de limbă. Limba e trădătoare. I-a plăcut ideea asta. Deși cei din Sarajevo vorbeau aceeași limbă. Deși peste zece ani au să spună că nu e așa.

În Sarajevo au ajuns după prînz, cam pe la unu. Soare, zăpușitor de cald, iar lor le chiorăiau mașele de foame. Au lăsat mașina într-o parcare din centru și au pornit să se plimbe prin orașul vechi, întorcînd capul în toate direcțiile și arătîndu-și unul altuia ceea ce vedeau cu toții: ba un minaret înalt de moschee, ba o clădire austro-ungară cu fațada frumos decorată, ba o catedrală romano-catolică zugrăvită în galben terezian.

— Vezi, Vlăde? îi zise taică-său. Știi că am avut și noi moschei în Timișoara, nu?

Dar pe el îl atrăgeau mai degrabă vitrinele magazinelor, care arătau exact așa cum și-a imaginat că trebuie să fie magazinele din Occident. Blugi pe umerase, blugi de vînzare la liber, cu etichete cu preț pe ei! Și nu doar blugi, ci orice năvălea în mintea lui pofticioasă: pantofi sport Adidas și Puma, tricouri colorate, stive de casete și discuri cu muzică rock în magazine specializate, chiar și casete video – tot ce în Timișoara se vindea pe piața neagră aici